

Szendrey Júlia (1828-1868):

Ne higgy nekem

*Ne higgy nekem, ha mosolygok,
Álarc ez csak arcomon,
Mit felöltök, ha a valót
Eltakarni akarom.*

*Ne higgy nekem, ha dallásra
Látod nyílni ajkamat,
Gondolatot főd e dal, mit
Kimondanom nem szabad.*

*Ne higgy nekem, mikor hallasz
Főlkacagni egemet,
Megsiratnál, hogyha látnád
Egy ily percben - lelkemet!*

21:00, Szombat (április 16.), Duna II. Autonómia

Stambuch - Júlia asszony titkos éjszakái

magyar tévéfilm, 65 perc, 2005

rendező: Mészáros Péter
író: Krúdy Gyula
forgatókönyvíró: Mészáros Péter
zeneszerző: Salamon Eszter
operatőr: Marosi Gábor
producer: Durst György
vágó: Czakó Judit

szereplő(k):

Vencz Stella (Szendrey Júlia)
Welker Gábor (Balázs Sándor)

A Krúdy Gyula novellái és motívumai alapján készült film 1849 novemberében játszódik. Mióta júliusban Segesváron nyoma veszett a nemzet nagy költőjének, Petőfi Sándornak, felesége, Szendrey Júlia csak arra tud gondolni, hogy meg kell őt találnia - élve vagy halva. Ezért az ifjú Balázs Sándor író kíséretében (és Haynau engedélyével), a szabadságharc vérbefojtása után szinte tetszhalottá vált országon át, a keresésére indul Erdélybe. A férje gáláns kalandjairól útközben hallott pletykák feldúlják Júliát. Különösen a kis színésznőre, Prielle Kornéliára haragszik. Hasztalan gyözködi Balázs arról, hogy a költő csak őt szerette, ellentmondásos érzelmek kavarnak benne. Egyfelől a féltékeny asszony bosszúvágya hajtja, másfelől a "nemzet özvegyének" súlyos kötelezettségei neheznek rá.

Stambuch - Júlia asszony titkos éjszakái

2006. február 7.

Amikor 1848 márciusának tizenötödik napján az alig ismert fiatal újságíró a forrongó hazafias hangulattól tüzelve felhágott a Nemzeti Múzeum lépcsőjére, tán maga sem sejtette, hogy életének, s halálának körülményei 160 év múltán is foglalkoztatják a magyarságot. A közelmúltban egy kazángyáros pénzt, energiát és sajtónyilvánosságot nem kímélve indított expedíciót a néhai Szovjetunió közép-ázsiai vidékére, Barguzinba, feltételezve, a nagy költő Petőfit a történelem viharában ott érte a halál, nem pedig a hagyományosan feltételezett helyszínen, Segesváron. Napjainkban egy fiatal filmrendező, Mészáros Péter forgatott filmet e tárgyban, felhasználva Krúdy Gyula száz évvel ezelőtti kutatásait, amely az író Éji madár című novellájaként ismeretes irodalomkedvelő körökben.

A Stammbuch (vagyis vendégekönyv) Szendrei Júliának, Petőfi özvegyének egy fiatal pesti írópalántának, Balázs Sándornak a társaságában, Haynau pecsétes engedélyével tett magánnyomozásáról szól. Ennek célja azonban nem az irodalomtörténeti bizonytalanságok vagy a szabadságharc alatt elkövetett tettek tisztázása, hanem inkább a Nemzet Költőjének bizonyos magántermészetű "mellékútjainak" felderítése volt. Júlia asszony figyelme elsősorban a kocsmák és fogadók, valamint a könnyűvérű színésznőcskék világára terjedt ki, feltételezve, Petőfi forradalmi hevületében néha igenis szeretett ágyban, párnák közt is meghalni, legalábbis egy picikét. A botlások felderítése egy odaadó hitves részéről még talán indokolható lenne, ám Krúdy (és Mészáros) úgy látja, Júlia korántsem volt szent életű özvegy. Valószínűleg sohasem volt igazán szerelmes a költőbe, sőt ő maga is lépett félre, mint például jelen esetben, Balázs Sándor pesti írópalántával. Krúdy egy könnyűvérű, léha és csalfa leányszónak ábrázolja Szendreit, a filmből tán kissé árnyaltabb kép szűrődik le: egy intelligens, a kor erkölcsiéhez képest szabados, emancipált nőé, aki férjét inkább vetélytársnak, mint szerelmének tekintette. Az irodalomtörténet azonban nem véletlenül feledte Szendrei Júliát, mint költőnőt.

Egy kosztümös filmben a korhű jelmezek, díszletek, helyszínek és kellékek kiválasztásán múlik a film sikerének legalább a fele. Ez elsősorban pénz, másodsorban kitartó, sziszifuszi gyűjtőmunka függvénye, talán nem véletlen, hogy alig készül manapság hazánkban kosztümös, történelmi mozi. A Stammbuch azonban mind helyszín, mind jelmez, mind kellékek tekintetében is nagyfokú igényességet tükröz, sajnos ezt a fényképezés elképesztő egyenlenségei miatt alig-alig élvezhetjük. Marosi Gábor operatőr veretesen komponálja képeit, ám a színekkel nagy baj van. A belsőkből pompás aranybarnák, sárgák és vöröses-zöldek Huszárik klasszikus Szindbád-filmjét idézik (azt Sára Sándor fényképezte), külsőkből azonban eltűnnek a színek. Minden fakóvá és halottszerűvé válik, ha ez színdramaturgiai indokai vannak, akkor azok tévedések. Nem világos továbbá azt sem, ha ennyi energiát és odafigyelést fordítottak a hiteles és korhű környezet megteremtésére, miért a ma technikai színvonalához képest gyenge képminőséget produkáló 16 mm-es filmtechnikát kellett alkalmazni? Anyagilag körülbelül ugyanott jártak volna a digitális HD-technikával is, úgy látszik a mai magyar filmgyártásban a külföldön már bevált és gyakran használt technológia még alig nyert elfogadást...

Nem a képminőség az egyetlen hiba azonban Mészáros Péter filmjében. A Krúdy-novella alapján írt forgatókönyv egyszerűen nem tesz ki egy normál játékfilmhosszt. A film alkotói húzták, nyújtották, hogy kiteljen a minimális 90 perc, ez sem sikerült, csupán 68 perc lett. Ez a sztori azonban sűrűbb, tömörebb és erősebb lett volna egy hagyományos tévéjáték 50 percében.

Nem illik a korhűnek álmódott filmhez Salamon Eszter monoton, modern műzenéje sem, míg helyénvaló és hiteles az olykor felhangzó hagyományos paraszti zene. A jórészt Erdélyből származó színészek hatalmas energiákat fordítanak Krúdy pompázatos magyarságú, de mai használatban ólomsúlyú szövegeinek tiszta elmondására, figurát alkotni így azonban alig marad erejük. Kivétel talán a Balázs Sándort alakító Welker Gábor intelligens szerepformálása. A film azonban rendelkezik kiváló pillanatokkal is, mint amikor Júlia és kísérője vacsorázik vadul, tele szájjal, fröccsen a zsír, szakad a hús, háttérben a duhaj színészcsapat orgiája. Ilyen pillanatok teszik emlékezetessé a filmet. Csupán a rosszakat kéne feledni...

Frecska Sándor, PORT.hu

Szeptember óver

Stammbuch – Júlia asszony titkos éjszakái, rend. Mészáros Péter

A film Krúdy Gyula: Az éji madár című novellája nyomán az 1849 novemberében férje keresésére Erdélybe induló Szendrey Júlia útját kíséri végig.

Mészáros Péter 2002-ben Cannes-ban Arany Pálmát nyert Eső után című kisjátékfilmjével. Azóta várjuk, hogy nagyjátékfilmmel jelentkezzon. Az ORTT és a Mozgókép Alapítvány támogatásával készült Stammbuch című tévéfilmet már láthatta a televízióban a nagyközönség, az idei filmszemlén pedig Iglódi István: A gyertyák csonkig égnek című alkotásával betávasításra került a játékfilmes versenykategóriába. (A Stammbuch német szó. Vendégeknyvet, emlékkönyvet jelent, amelybe tulajdonosa barátai, vendégei vetettek pár sort a közösen töltött idők emlékére.)

A film **Krúdy Gyula: Az éji madár** című novellája nyomán az 1849 novemberében férje keresésére Erdélybe induló Szendrey Júlia útját kíséri végig. A szabadságharc elbukott, a tábornokokat kivégezték, az országban Haynau uralkodik, és Petőfi – mint tudjuk – ott esett el, a „harc mezején”.

A költőnek 1849 júliusában a vesztes segesvári csata után nyoma vész. A már életében is hősként tisztelt poéta és forradalmár Szendrey Júlia számára férj és gyermeke apja, élve vagy halva, de nyomára akar bukkanni. A „nemzet özvegye”, „minden Júliák Júliája” alig 21 évesen a kor erkölcsiéhez képest felvilágosult, emancipált nő. Ellentmondásos érzések kavarnak benne: a Petőfi-versek tanúsága, az őt győzködő kísérő útitárs, a Petőfi-epigon Balázs Sándor és az ország közvéleménye ugyanazt állítja, férje hűségéhez kétség nem fér, ám útja során olyan pletykákkal találkozik, amelyek egyre inkább megingatják férje szerelmébe vetett hitét. Fiatal lányokról, rajongókról, színésznőcskékről hall, akikhez hitvesét titkos vagy kevésbé titkos szálak fűzték, akik emlékeket, verseket őriznek Petőfitől. Utazása során nem csak az ország sorsát kell látnia, de mélyebben megismeri férjét is, és főleg önmagát. Nappalait a keresés, az özvegyi sors feletti bánkódás, és féltékenységgel teli vágyakozás tölti ki, ám éjszakái a külvilág számára titkosak: szeretetre, szerelemre, ölelésre, elismerésre, férfira vágyik.

De ketrecben vergődik, akár az ország. A szabadságharc bukása után bujdosás, börtön és

emigráció vár a katonákra, akik hőssé magasztosulnak a dicsőséges hónapokat legendaként emlegető, ivók pultjait támasztó búsongók fejében. Nincs jelen, borba-húsba, színésznők ölelésébe fojtja bánatát a magyar, csak a tegnap létezik, ami szétfoslott, porba hullt, és a kétes reménnyel teli jövő. Az özvegy Szendrey Júlia példakép, halvány reménysugár lehetne. De lehet-e egy húsvér asszonyból hős? Erről szól a film. Vencz Stella Júliája bájos és vonzó, Welker Gábor Balázs Sándora odaadó, sármos és figyelmes, a kosztümök és a film képei gyönyörűek és hitelesek, csak a feszültség... Az hiányzik.

A történetben rejlő lehetőségeket kevésbé használta ki a rendező. Szendrey Júlia alakja nem vált ki rokonszenvet, de nem is bűszíti fel a nézőt. Talán nem találja a szerepét... Alakjában hiába keressük, csak nehezen fedezzük fel a finom, érzékeny lelket és a bővérű asszonyt. Hiába olvas úgy, mint egy angolkisasszony, hiába öltözik a legutolsó pesti divat szerint, hiába szerzett, ki tudja, mi módon Haynautól engedélyt az utazásra, mégsem életszerű.

A Stammbuch egyik fontos jelenete a kolozsvári fogadóban zajlik: Júlia és Sándor vacsoráznak. Mészáros Péter fejet hajt Huszárik Zoltán előtt. Csak az a kár, hogy az ügyes operatőri munka ellenére úgy érezzük magunkat, mintha Petőfi helyett Balázs Sándor írásait olvasnánk.

Júlia éjszakánként Balázs karjaiba omlik, nappal a debreceni színésznőre, Prielle Kornéliára féltékenykedik, s nem érti, mit tudhatott, amit ő nem. Éjszakánként neki is bizonyít. Prielle Kornéliát még le is győzhetné, de mit kezdjen az egyik erdélyi szállásadójuk lányával, Ilonával, aki apjával tartja rendben az udvarházukat, lehet, hogy bujdosókat is rejtegetnek, s ráadásul emlékkönyvében őrzí Petőfi szerelmes sorait?

Talán a film legerősebb jelenete a két nő találkozása: a sötét szemű Szendrey Júlia és a szőke lány igazi vetélytársak lehetnének. Petőfi mindkettejük számára a külvilág elismerését, belső tartást, visszaigazolást adhatott és adhatna. Petőfi azonban eltűnt. Ilona valószínűleg vénlány marad, Júlia pedig alig egy év múlva eldobja az özvegyi fátyolt.

Ahogy az ország, a néző is magára marad.